

3. Лотман Ю.М. Архитектура в контексте культуры // Лотман Ю.М. Семиосфера. - С-Пб., «Искусство-СПб», 2001. - С. 676-683.
4. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию. – С-Пб., symposium, 2006. – 548 с.
5. Росси А. Архитектура города. «Strelka Press», 2015. – 264 с.
6. Черкасова Е.Т. Проблемы сохранения архитектурного наследия харьковского конструктивизма // Ватерпас, 2002, № 3(40). – С. 4-13.
7. Ремізова О.І. Логічні структури композиційної мови архітектури. Автореферат докторської дисертації. - Харків, 2013. – 36 с.

*Третяк Юлія Вікторівна, доктор архітектури, професор,
Київський національний університет будівництва і архітектури*
**ОСОБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У ГАЛУЗІ
БУДІВНИЦТВА ПЕНІТЕНЦІАРНИХ КОМПЛЕКСІВ**

Проблеми пенітенціарної діяльності, що включають питання як державного управління системою і соціалізації засуджених, так і оновлення матеріально-технічної й проектно-будівельної галузі, тісно пов'язані із пошуком ефективних засобів удосконалення виправного середовища як одного з напрямків досягнення позитивних змін у державі. Можна констатувати, що в Україні, незважаючи на зроблені перші кроки з реорганізації й розбудови пенітенціарної системи, досі не створені умови для повноцінного проведення індивідуальної роботи із засудженими, яка повинна стати провідним комплексним напрямком соціальної і виправної політики держави. Підвищення рівня соціальності, тобто здібності людини адаптуватися до вимог суспільства, засобами соціально-педагогічного і психологічного супроводу виступає головною метою виправлення засудженого під час відбуття покарання.

У результаті проведення амністії у 2014-15 рр. чисельність засуджених та осіб, узятих під варту, зменшилось на 44 % та становить близько 73 тисяч осіб. За даними Державної пенітенціарної служби України стовідсотково заповнені лише виправні колонії максимального рівня безпеки, менш, ніж на 40% наповнені виправні колонії для жінок, а більшість слідчих ізоляторів (СІЗО) наповнені на 75%. Проте, така, на перший погляд, позитивна динаміка, не знімає низки проблем, пов'язаних із утриманням засуджених в умовах позбавлення волі, особливо це стосується довічного утримання. Наприклад, Лук'янівський слідчий ізолятор, що розташований у центральній частині столиці і нараховує 2058 в'язнів (серед яких 135 жінок), має місткість, розраховану приблизно на 2500 осіб та камери, 50% з яких знаходяться у аварійному стані [1].

Пропозиції до пріоритетів діяльності Державної пенітенціарної служби, яка нещодавно позбулася самостійності та стала підрозділом Міністерства юстиції України, включають, зокрема, пріоритет приведення умов тримання осіб, узятих під варту та засуджених, у відповідність до вимог Європейських

пенітенціарних правил, забезпечення створення умов їх тримання, що не порушували б гідність людини. Враховуючи цей напрямок діяльності, який є співзвучним з пріоритетом державної регіональної політики в частині формування нормативно-правової бази з урахуванням документів Європейського союзу, можна зазначити, що процес приведення нормативної бази проектування і будівництва пенітенціарних установ у відповідність до європейських стандартів відповідає базовим принципам розвитку державної регіональної політики [2].

Гострі та актуальні для України проблеми розбудови і модернізації пенітенціарної системи та існуючих виправних колоній розглядалися в «Оцінці в'язничної системи України» комісією європейських співтовариств і Ради Європи» (Страсбург, 1997 р.); в «Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України», схваленою Указом № 631/2012 Президента України від 8.12. 2012 р.; у «Державній цільовій програмі реформування Державної кримінально-виконавчої служби на 2013 – 2017 роки», що була затверджена постановою № 345 Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2013 р. і достроково припинена 5.03.2014 р. Останній документ передбачав будівництво нових та реконструкцію існуючих пенітенціарних установ і комплексів. Архітектурно-містобудівна діяльність в Україні, у сферу якої входить створення, оновлення і вдосконалення штучного довкілля також і пенітенціарної системи, проводиться на основі законів України «Про архітектурну діяльність», «Про основи містобудування», «Про регулювання містобудівної діяльності» та інших нормативних й правових документів.

Питання гармонізації галузевих норм щодо проектування і будівництва слідчих ізоляторів та установ виконання покарань є основоположним в процесі позитивного розвитку пенітенціарної системи загалом та її архітектурного середовища, а також скасування негативного іміджу України, який, на жаль, склався в останні роки у даній галузі. Безумовно, на вдосконалення нормативної бази проектування і будівництва сучасних виправних установ повинні впливати соціально-організаційні заходи, що планувалися до здійснення державною пенітенціарною службою. До їх числа входить удосконалення інфраструктури установ виконання покарань із залученням приватного сектору; максимальне залучення громадських інституцій до роботи із засудженими; поетапний перехід від тримання засуджених у приміщеннях казарменного типу до їх розміщення у будівлях блочного типу; влаштування резервних джерел теплопостачання на альтернативних видах палива у всіх установках, де використовується природний газ для опалення, гарячого водопостачання та приготування їжі; поліпшення умов тримання в лікувальних корпусах установ виконання покарань; впровадження індивідуального підходу до відбукання покарань й поліпшення заходів безпеки [3].

До недавнього часу основними нормативними документами, що регламентували проектування вітчизняних виправних колоній, виступали ВСН – 10 - 73 «Указания по проектированию и строительству ИТУ и военных

городков войсковых частей МВД СССР», а також більшість типових проектів відповідно «Перечню типовых проектов зданий и сооружений МВД СССР». У 2013 році проектним інститутом МВС на замовлення Державної пенітенціарної служби були розроблені Відомчі Будівельні норми «Будинки і споруди. Проектування установ виконання покарань і слідчих ізоляторів». На жаль, даний документ, призначений бути основою для формування сучасного повноцінного архітектурного середовища для утримання і ресоціалізації засуджених, не був оприлюднений, як планувалося, тому залишається закритим для ознайомлення та обговорення спеціалістами у галузі архітектури і будівництва, які могли б реально допомогти завершити процес удосконалення нормативної бази у галузі проектування пенітенціарних комплексів нового покоління в Україні.

Вивчення закордонного досвіду проектування, будівництва і експлуатації пенітенціарних будівель і комплексів дозволяє зробити висновок, що в останні десять років в Європі з'явився ряд виправних установ нового покоління, у середовищі яких втілено принципи більш гуманного відношення держави і суспільства до засуджених. Це виявлено у невеликій місткості установ, в особливостях їх архітектурно-планувальної та об'ємно-просторової організації, а також у художньо-образних характеристиках, які максимально наближені до «вільної» забудови. Лідерами у створенні повноцінного архітектурного середовища для утримання і ресоціалізації засуджених виступають, в основному, країни північної Європи - Нідерланди, Данія, Великобританія. Труднощі, які виникають на шляху вітчизняних спеціалістів у галузі проектування і будівництва сучасних виправних комплексів, полягають не тільки у відсутності фінансування, але й у недосконалому карному законодавстві, що регламентує режим і умови відбуття покарання. У кожній країні світу свої особливості та сенс, що вкладається у поняття «покарання», тому справу модернізації середовища існуючих українських виправних установ необхідно починати з осучаснення та гармонізації карно-виконавчого законодавства. Це є основоположною причиною неможливості застосування «один до одного» прогресивного закордонного досвіду архітектурного проектування і будівництва пенітенціарних будівель та, водночас, виявляє необхідність термінової розробки нормативного забезпечення галузі в Україні.

Отже, на основі вивчення проблематики і напрямків розвитку державної регіональної політики, можна констатувати, що для поліпшення результатів розробки нормативної документації у галузі проектування і будівництва виправних установ рекомендується залучати до цієї роботи не тільки спеціалістів вузького профілю, але й архітекторів та будівельників – теоретиків і проектантів, працюючих у галузі містобудування, громадського та промислового будівництва тощо. Нормування окремих складових та елементів пенітенціарних комплексів повинно здійснюватися з оглядом на правову регламентацію усіх видів життєдіяльності у виправних установах різних типів, а саме: режимної, соціально-педагогічної, побутово-господарської, виробничої, навчальної, дозвільної та духовної. Теоретичним підґрунтям нормування може виступати розширена та поглиблена типологія функціонально-планувальних структур і об'ємно-просторових організацій пенітенціарних комплексів будівель і споруд [4].

Список використаних джерел

1. Лукьяновский СИЗО: хаос и антисанитария в центре Киева – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/life/society>
2. Степанюк А. Х. Втілення міжнародних стандартів у практику діяльності кримінально-виконавчої системи України: Монографія / А. Х. Степанюк, І. С. Яковець. - Харків: "Кроссрод", 2007. - 184 с.
3. Офіційний веб-сайт: Державна пенітенціарна служба України. – [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua>
4. Третяк Ю.В. Типологічні основи формування архітектурного середовища пенітенціарних комплексів. Автореф. дис... д-ра архіт.: 18.00.02 / Ю. В. Третяк; Київ. нац. техн. ун-т буд-ва і архіт. — К., 2015. — 36 с.

*Тюрменко Ірина Іванівна, доктор історичних наук, професор;
Запунна Євгенія Олександрівна, асистент,
Національний авіаційний університет (Київ)*

АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВІ ПЕРЕТВОРЕННЯ МІСТА БУЧАЧ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 р., базуючись на нормах Європейської Хартії місцевого самоврядування (15.10.1985) [1], розглядає децентралізацію як інструмент побудови ефективної системи територіальної організації влади. Слід зазначити, що середньовічна та модерна Україна мала розвинену традицію самоврядування, яка базувалась на нормах магдебурзького права. Це призвело до розвитку міст, що дозволило вченим зробити висновок про «урбаністичну революцію». Загалом на території України зафіксовано 232 міста, які у минулому мали статус магдебургій. На жаль, в силу історичних обставин магдебурзьке право було скасовано, а традиції самоврядування – невинуватено втрачені.

Сьогодні відродження традиції самоврядування через реформу децентралізації дозволить піднести розвиток місцевих громад, що буде сприяти не лише вирішенню комплексу питань, пов'язаних із соціально-економічним зростанням, але й безперечно виявиться в містобудівних проектах, спрямованих на модернізацію просторової тканини міст. У цьому розумінні архітектурно-просторові перетворення містобудівного середовища малих міст, які є унікальними з огляду на тяглу історико-культурну традицію та неповторні архітектурні ансамблі, будуть приваблювати туристів, просуваючи бренд-меседжі про Україну. Таким є місто Бучач, що на Тернопільщині.

Унікальна природа Опілля, з її водними артеріями та горами-пагорбами, перехрестя шосейних доріг, наявність залізниці створюють не лише колоритний образ міста, а роблять його доступним для туристів. У 1515 р. місто отримало магдебурзьке право [2]. Місто приваблює своїми історико-культурними